

N:o 31.

Ank. till Riksd. kansli den 14 mars 1890, kl. 1 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om inrättande af häradsstyrelser och antagande af stadgar för dessa styrelser.

Till lagutskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat en inom nämnda kammare af herr *P. Ersson* i Vestlandaholm afgifven motion, n:o 56, hvaruti anmärkes, att då häradet såsom kommunal enhet hade många gemensamma viktiga intressen att bevaka, för hvilkas handhafvande icke någon form finnes föreskrifven, inrättandet af häradsstyrelser vore af behofvet påkalladt. Motionären föreslår därför, att Riksdagen ville för sin del besluta inrättande af häradsstyrelser i riket samt till följd deraf antaga följande

»Förslag till Stadgar

för

Häradsstyrelser.

§ 1.

Häradets ekonomiska förvaltning med hvad dermed eger sammanhang ombesörjes af en häradsstyrelse bestående af fem ledamöter —

Bih. till Riksd. Prot. 1890. 7 Saml. 17 Häft.

dertill äfven utses tre suppleanter — hvilken styrelse för inflytande och omhänderhafda medel gemensamt ansvarar.

§ 2.

Häradsstyrelse utses sålunda:

1. Härad, som innefattar flera än en kommun, väljer genom dertill i kommunalstämmorna utsedde valmän styrelseledamöter och suppleanter; och

2. härad, som innefattar endast en kommun, väljer omedelbart det föreskrifna antalet styrelseledamöter och suppleanter, enligt hvad för val i kommunalstämma är stadgadt.

3. Höra delar af samma kommun till olika härad, väljer hvardera delen styrelse till det härad den tillhör.

4. De i mom. 1 här ofvan omnämnde valmän utses bland dem, som i kommunalstämma ega rösträtt, efter der gällande allmän röstrgrund, sålunda:

att en kommun med 1,000 invånare eller derunder utser 1 valman

med öfver 1,000 till och med 3,000 invånare 2 valmän

» » 3,000 » » » 6,000 » 3 »

» » 6,000 » » » 9,000 » 4 »

o. s. v. efter samma beräkning för öfverskjutande folkmängd.

5. Höra delar af samma kommun till olika härad, väljer hvardera delen valmän till det härad den tillhör.

6. Val till häradsstyrelse, der det bör genom valmän verkställas, skall förrättas af kronofogden i orten å för sådant ändamål utlyst sammanträde.

7. Der valet sker omedelbart i kommunalstämma, skall det, der så ske kan, verkställas å ordinarie decemberstämma.

§ 3.

1. Styrelsen utser inom sig ordförande, — vice ordförande och kassaförvaltare väljas äfven af och inom styrelsen, att tjenstgöra för den tid, de blifvit som ledamöter i styrelsen invalde.

2. Till ordförande i styrelsen kan äfven kronofogden i orten inväljas, med öppen lemnad rätt att i öfverläggningarna men ej i besluten deltaga.

3. Inträder kronofogden i styrelsen, bibehålles ändock, utom honom, det i 1 § bestämde antalet (5) ledamöter.
4. Styrelseledamöterna väljas för fyra år.
5. Till sekreterare kan styrelsen utse äfven utom densamma stående person.
6. Hälften af antalet, eller, om detta icke är jemnt, det antal, som är närmast under hälften, utträde dock efter lottning vid häradets andra ordinarie sammanträde. Afgår ledamot eljest under den för honom bestämde tjänstgöringstiden, anställes fyllnadsval för den tid, som fattas i den afgångnes tjänstetid.
7. Suppleanterna omväljas till hela antalet hvart annat år.

§ 4.

1. Vid besluts fattande gäller den mening, de flesta ledamöterna biträda, och stanna lika röster mot lika, afgöres ärendet genom lottning.
2. Styrelsen eger ej fatta beslut, om ej öfver halfva antalet ledamöter äro närvarande. Styrelseledamot, som har förfall, kalle suppleant i sitt ställe att som ledamot inträda.

§ 5.

Sammanträde med häradet hålles hvarje år tredje lördagen i september månad, hvartill kallelse sker på sätt och efter de grunder, som i § 2 mom. 6 bestämts för sammanträde der i fråga.

Följande ärenden skola dervid förekomma:

- a) Föredragning af revisionsberättelsen;
- b) Föredragning af det i § 8 omnämnda förslag till inkomst- och utgiftsstat;
- c) De i § 2 omnämnda val;
- d) Val af revisorer och revisorssuppleanter;
- e) Ärenden, som af styrelseledamot före augusti månad till ordföranden i styrelsen ingifvits och hvaröfver styrelsen har att till sammanträdet sig yttra;
- f) Fråga, som vid sammanträde väckes, hvilken dock bör i allmänhet till ett kommande sammanträde bordläggas.

§ 6.

Extra sammanträde med häradet hålles efter samma grunder, som för ordinarie sammanträde, då ordföranden finner sådant nödigt, eller då öfver halfva antalet af styrelseledamöterna sig derom förena, eller då revisorerna dertill finna anledning.

§ 7.

Räkenskaperna, som ställas på kalenderår, skola för revisorerna vara tillgängliga inom februari månads utgång och revisionen verkställes så tidigt, att räkenskaperna kunna till styrelsen återlemnas inom april månads utgång, åtföljda af revisionsberättelse.

§ 8.

Styrelsen sammanträder hvarje år tredje lördagen i augusti månad för att upprätta förslag till inkomsts- och utgiftsstat för kommande året. Till detta sammanträde skall styrelsen i god tid söka förskaffa sig uppgift från kronofogden på bristerna i häradets gemensamma vägunderhåll, broar, vägvisare m. m. — Tillhör kronofogden ej styrelsen, eger han ändock rätt att vid sammanträdet närvara och i öfverläggningarna, men ej i besluten deltaga.

§ 9.

Kassaförvaltaren skall föra och avsluta häradets räkenskaper och å styrelsens vägnar handhafva häradets kontanta medel efter de föreskrifter, som af styrelsen lemnas, och sekreteraren åligger föra protokollet vid så väl häradets som styrelsens sammanträden; dock eger styrelsen att i öfrigt i dessa afseenden eller eljest i ärenden, som angå häradets ekonomi, gifva de bestämmelser och vidtaga de åtgärder, hvar till omständigheterna kunna föranleda.

Så väl räkenskaperna som protokollen skola i särskilda böcker inbindas.

§ 10.

Styrelsen skall, då så erfordras, ombesörja, att medel till beslutade utgifter efter lag debiteras och uppbäras i sammanhang med kronoutskylderna. Kassaförvaltaren uppbär medlen och emottager redovisning därför af vederbörande uppbördsman.

§ 11.

Inom fjorton dagar efter hvarje sammanträde skall det dervid förda protokoll justeras af dertill utsedde justeringsmän.

§ 12.

Der flera härad äro förenade till ett tingslag, skola sådana frågor, som angå hela tingslaget, upptagas och afgöras af de olika häradernas styrelser gemensamt. Kallelser till sådant sammanträde utfärdas och ordet föres dervid af ordföranden i den häradsstyrelse, som representerar det folkrikaste häradet i tingslaget.

§ 13.

Vid häradets så väl ordinarie som extra sammanträden föres ordet af kronofogden.»

Som bekant var införandet af särskild kommunalrepresentation för härad eller tingslag ifrågasatt inom den komité, som afgaf förslag till nu gällande kommunallagar, likasom ock under ärendets behandling hos Rikets ständer, ehuru på båda ställena utan framgång.

Äfven sedermera hafva inom Riksdagen röster höjts för en sådan anordning. Vid 1870 års riksdag framlade lagutskottet, med anledning af uti ämnet väckta motioner, ett utförligt förslag till »författning angående häradsfullmäktige», hvilket emellertid blef af båda kamrarne

afslaget, af Första Kammaren med 71 röster mot 20, hvilka voro för återremiss, och af Andra Kammaren utan votering. Vid 1874 års riksdag återupptogs frågan uti en afgifven motion med påyrkande af »en författning, hvarigenom stadgas, att, der härad vill åt fullmäktige öfverlemna att inför häradsrätt handlägga och besluta om häradets gemensamma angelägenheter, sådant skall vara tillåtet, och att ett sådant beslut skall gälla för en tid af fem år». Motionen afstyrktes af lagutskottet, och utlåtandet, som af Första Kammaren återförvisades med 35 röster mot 33, hvilka afgåfvos för bifall, blef af Andra Kammaren utan votering godkänt.

År 1881 väcktes å nyo i ämnet en motion, hvaruti föreslogs, bland annat, att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag till sådana bestämmelser, hvarigenom ett ordnad kommunalväsen, med afseende å så väl beslut som uppbörd och redovisning inom häradet eller tingslaget kunde åstadkommas. I häröfver afgifvet utlåtande (n:o 32, första punkten) anförde lagutskottet:

»För sin del anser emellertid utskottet särskild kommunalrepresentation för häradet (tingslaget) fortfarande obehöflig, ja till och med skadlig.

Obehöflig synes saken, om man närmare betraktar de administrativa och ekonomiska åligganden, till hvilka härad är förbundet.

De viktigaste af *de häradena ålagda besvär* torde vara: dels byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse (B. B. 26: 4) samt af gästgifvaregård (B. B. 28: 2) — hvilket senare stadgades tillämpling dock enligt § 60 i kongl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 tills vidare hvilar — dels ock anläggande af lands- och häradsvägar, der sådana finnas erforderliga, och deras underhåll sommar- och vintertiden, med ty åtföljande skyldighet att bygga och underhålla broar, uppsätta och underhålla milstenar och visare samt verkställa snöplogning (B. B. 25).

Till ärenden, som i öfrigt höra till häradsmenighets handläggning och utförande, torde kunna räknas: vården och tillsynen öfver häradsskogsallmänningar och hushållningen med dem, begagnande af allmäningsfisker, anstalter för rofdjurs dödande, öfverenskommelse rörande snöplogning, användningar af häradets saköresmedel, lönande af häradstjerner samt understundom föreningar om brandstods utgörande.

Till hjälp vid sina ekonomiska angelägenheter ombesörjande hafva häraderna att använda vissa *inkomster*, hufvudsakligen bestående af häradsskogsallmänningarnes afkastning, af väg-, bro- och färgpenningar i vissa fall samt af ersättning för mistade andelar i böter.

Beträffande dessa häradenas administrativa och ekonomiska åligganden, bör det ej undgå uppmärksamheten, att *besvären* äro grundade på allmän lag och häradena förpligtade att den fullgöra till det mått och i den ordning, som uti lagen bestämmes. I fråga om dessa synes följaktligen en häradsrepresentation vara obehöflig. Hvad angår häradenas öfriga angelägenheter, så skall för häradsallmänningarna enligt förordningen den 29 juni 1866 särskild allmänningsstyrelse utses, och för dem af återstående angelägenheter, hvilka fordra mera oafbruten tillsyn, torde, såsom ock vanligen är förhållandet, ombesörjandet lämpligast ske af särskilda styrelser eller för ändamålet utsedde komiterade. De beslut eller yttranden af häradsborna, som i öfrigt kunna erfordras, äro merendels af tillfällig natur och synas hädanefter som hittills kunna med minsta omgång och olägenhet fattas eller gifvas inför häradsrätten eller Kongl. Maj:ts befallningshafvande medelst särskildt för hvarje tillfälle valda sockneombud, hvilka hafva närmare kännedom om det ärende, de skola behandla, och af sina kommittenter kunna erhålla efter förhållandena lämpade instruktioner.

Införandet af en särskild häradsrepresentation skulle dessutom i flera afseenden kunna verka skadligt.

Många om icke de flesta af de ärenden, som skulle af denna representation handläggas, äro af den beskaffenhet, att de endast röra egare eller innehafvare af i mantal satt jord; och att en representation, utsedd jemväl af andra, än sådana egare eller innehafvare, skulle besluta om kostnader, som drabbade dessa allena, samt sköta angelägenheter, som ensamt rörde dem, kan icke tillstyrkas. Flera af de ofvan såsom ofta för häradet gemensamma uppräknade bestyr röra ock på flera orter endast delar af häradet (tingslaget) eller andra af härads- eller tingslagsindelningen oberoende samfälligheter. Så är t. ex. ofta fallet med indelning till brounderhåll, snöploglag o. s. v. I så fall kunde det icke vara lämpligt, att beträffande dessa häradets (tingslagets) representation i sin helhet skulle besluta.

Slutligen skulle den skadliga följd kunna uppstå af en särskild häradsrepresentation, att dels denna lätteligen kunde råka i flerehanda svårlösta kollisioner med vederbörande landsting, dels ock blotta tillvaron af en sådan kunde förlamande inverka å landstingets omsorger för landstingsområdets olika delar, enär dessa hvar för sig ju egde sina egna målsmän med fristående beslutanderätt.»

På dessa grunder fann utskottet sig icke kunna tillstyrka det väckta förslaget i denna del, utan hemställde, att motionen, i hvad den angick frågan om åstadkommande af särskild kommunalrepresentation

för härad eller tingslag, icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd. Denna utskottets hemställan blef af båda kamrarne utan votering godkänd.

Deremot beslöt Riksdagen, i enlighet med lagutskottets hemställan i andra punkten af samma utlåtande, att i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t i nåder förordna, att kronobetjent, som besörjer uppbörd af de inom härad eller tingslag utdebiterade medel, skall å första rättegångsdagen af höstetinget hvarje år, eller i de orter, der hösteting icke hållas, å annan af Kongl. Maj:t bestämd lämplig tid, till häradsrätten ingifva redogörelse för de af honom inom häradet eller tingslaget för dess gemensamma behof utdebiterade och uttagna medel, för hvilka handlingars granskning häradsrätten då utser tre revisorer, samt att revisionsberättelsen jemte handlingarna bör i allmänhet inom årets slut, men i de orter, der hösteting icke hållas, å annan af Kongl. Maj:t bestämd lämplig tid, genom revisorernas försorg aflemnas till Kongl. Maj:ts befallningshafvande för kungörande i hufvudsakliga delar af revisionsberättelsens innehåll, äfvensom för vidtagande af de åtgärder i öfrigt, hvartill berättelsen kan gifva anledning.

I anledning af Riksdagens den 7 april 1881 aflåtna skrifvelse (n:o 31) af anförda innehåll utfärdades den 30 i sistnämnda månad kongl. kungörelsen angående redovisning för uppbörd af häradsmedel.

Då genom denna författning de fördelar, som med förslaget om särskilda häradsstyrelser åsyftas, i icke obetydlig mån vunnits, och då lagutskottet på de år 1881 anförda skäl anser inrättandet af sådana styrelser olämpligt, hemställer utskottet,

att herr P. Erssons förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 mars 1890.

På lagutskottets vägnar:

Axel Bergström.